

VS's HISTORIE - ET UUDFORSKET OMRÅDE

Af Per Askholm Madsen og Jens Otto Madsen

Generelt betragtet har studiet af den danske partiorganiserede venstrefløj efter 2. verdenskrig hidtil været et ret forsømt emne i arbejderbevægelsens historie. Venstresocialisterne som eksempel bekræfter i aller højeste grad dette. Faktisk findes der kun to pjecer om VS's samlede historie udarbejdet af medlemmer af forskellige fraktioner i VS til internt partiskolingsbrug. I sagens natur er disse fremstillinger ret overfladiske, mangelfulde og i nogen grad taktisk bestemte.

Baggrunden for VS's fremkomst - splittelsen i Socialistisk Folkeparti - er noget bedre belyst. Her findes først og fremmest Ursula Schmiederers væsentlige bog: »SF og den »tredie vej« til socialismen«¹.

Herværende artikel vil for det første forsøge kort, men kritisk at orientere om og sammenfatte, hvad der hidtil er skrevet angående bruddet i SF, VS's dannelse 17. dec. 1967 og frem for alt dets senere udvikling.

For det andet vil vi kortfattet prøve at skitsere problemstillinger, som vi finder vil være relevante set ud fra et socialistisk grundlag at tage fat på for kommende forskning i VS's og den øvrige revolutionære venstrefløjs historie.

Ovennævnte sker på baggrund af et speciale om Venstresocialisternes dannelse og udvikling til og med 5. kongres i dec. 1972, som vi i skrivende stund (august 77) arbejder med².

Bruddet i SF

Vi vil først se på tre afhandlinger som behandler sprængningen af SF.

Ursula Schmiederers afhandling »SF og den »tredie vej« til socialismen« er en grundig fremstilling af SF's udvikling fra partidannelsen i 1958-59 til sprængningen i dec. 1967. Bogen giver en kritisk analyse af SF's historie, teori og organisation, som stort set må betragtes som vellykket. Dette gælder ikke mindst hendes fremstilling af baggrunden for splittelsen i SF, hvor hun formår at trænge ned under overfladekonflikterne mellem partiets højre- og venstrefløj til de basale modsætninger, hvis kim skal søges på et meget tidligt tidspunkt i SF's historie. Således dukkede allerede ved SF's dannelse tanken om en kollektiv ledelse op, et triumvirat bestående af Aksel Larsen, Willy Brauer og Mogens Fog, og Schmiederer ser i afvisningen af denne idé det første tegn på en betænkelig tilbøjelighed til »realpolitik«.

Vi vil imidlertid ikke her nærmere behandle Schmiederers bog, men i stedet henvise til to udførlige anmeldelser som tidligere har været bragt i årbøgerne for arbejderbevægelsens historie.³ De giver såvel et generelt referat som en kritik af Schmiederers valg af problemstillinger og metode.

I begyndelsen af december 1967 udkom Ejvind Riisgårds »skandalekrønike« *»Aksel Larsens spil. Konflikten i SF«*. Bogen er skrevet på 5 uger og produceret af Gerhard Eriksens Forlag på 12 dage. Den var således et brandaktuelt debatindlæg i partistriden op til SF's 6. ekstraordinære kongres indkaldt til 16.-17. december, men bærer desværre også kraftig præg af tidspresset.

Riisgård belyser SF-krisens tilspidsning fra kommunevalget i marts 1966 frem til midten af november 67, centreret omkring regeringsforhandlingerne i november 66 og skatteforliget marts 67, der bl.a. indeholdt kildeskat og ændring af den eksisterende oms til 10% moms.

Dette gøres næsten udelukkende v.h.a. citater fra avis- og tidsskriftsindlæg, taler, referater fra hovedbestyrelses- og forretningsudvalgs møder, resolutioner, optryk af indgåede aftaler mellem SF og Socialdemokratiet, bilag over folketingsgruppens og hovedbestyrelsens personelle sammensætning ect. - blandet og sammenkædet af forfatterens kommentarer.

Bogen formår *ikke* at bidrage ret meget til en mere grundlæggende forståelse af årsagerne til opgøret i SF. Det skyldes i første række Riisgårds manglende overblik, som vel kan forklares ud fra den korte tidsmæssige afstand til begivenhederne, hans dybe personlige engagement på SF's venstrefløj og den snævre periode som bogen behandler. Vreden mod Aksel Larsens person og intriger løber af med Riisgård. Således fremhæver han helt ude af proportioner med virkeligheden, at Aksels Larsens uhæderlige argumentation og egenrådighed i forhold til partifællerne er den altafgørende årsag til striden i SF.

Trods bogens oplagte svagheder har den dog en vis brugsværdi som materialesamling.

Endelig skal kort omtales Dinna Helms' speciale *»Den indre debat i Socialistisk Folkeparti mellem folketingsvalget i november 1966 og partiets sprængning i december 1967«*, Århus Universitet, juni 1972. Specialet begrænser sig til den debat, der kom til udtryk i SF's ledende organer - d.v.s. hovedbestyrelsen, forretningsudvalget og folketingsgruppen - omkring otte stridspunkter: 1) Samarbejdsforhandlingerne mellem Socialdemokratiet og SF 23.-26. nov. 1966, 2) momsforhandlingerne i marts 1967, 3) pressionssagen (Hanne Reintofts og Pia Dams beskyldninger mod Aksel Larsen for »trusler« og »pres« under afstemningen i folketingsgruppen om moms), 4) tidsskriftssagen (højrefløjens nye tidsskrift »Her og NU«), 5) fortolkningsdiskussionen om samarbejdsaftalen med Socialdemokratiet, 6) infiltrationssagen (Aksel Larsens taktiske påstand om udenlands indflydelse i SF), 7) diskussionen omkring hemmeligholdte møder mellem Aksel Larsen og statsminister Jens Otto Krag samt 8) forhandlingerne omkring dyrtidsindgrebene i nov./dec. 1967.

Specialets korte tidsmæssige afgrænsning (13 måneder) samt begrænsning til debatten ført i SF's ledelse er alt for *snæver* en indgangsvinkel til at kunne blotlægge de egentlige konfliktårsager i SF. Dette understreges også af den manglende sammenknytning mellem de otte omtalte kontroversielle emner. Specialet former sig som en detaljeret »teknisk« gennemgang af debatterne frem for en indholdsmæssig/politisk behandling og bliver derfor efter vor mening mindre interessant.

De grundlæggende årsager til sprængningen af SF kan efter vor vurdering skitseres i flg. tre hovedpunkter:

1) *Uenigheden om hvilken strategi SF skal følge.* Dette afspejler sig i vurderingen af Socialdemokratiet og i SF's taktik over for »storebror«, i hvad arbejderflertallet aktuelt kan og skal bruges til og i forholdet mellem - og vægten af - parlamentarisk og udenomsparlamentarisk arbejde.

Aksel Larsen forventede ikke, at SF skulle blive noget stort parti eller få en lang levetid. SF skulle være en katalysator, der forvandlede/tvang Socialdemokratiet mod venstre, så det tog dets eget program alvorligt. For Larsen og hans fløj blev arbejderflertallet i sig selv en værdi, som det under alle omstændigheder gjaldt om at opretholde. Denne opfattelse betød (naturligvis!) i praktisk politisk knæfald for Socialdemokratiet. Mest grotesk viste dette sig ved accepten af indgrebet i dyrtidsreguleringen i december 1967.

Aksel Larsen så endvidere »folketinget som folkets tjener« og under hans ledelse udviklede SF sig til et parti, hvor det udenomsparlamentariske arbejde blev nedprioriteret og underordnet det parlamentariske arbejde. SF blev et folketingsparti.

SF's venstrefløj var ikke - som højrefløjen yndede at give det udseende af - imod et samarbejde med Socialdemokratiet og afviste heller ikke betydningen af et arbejderflertal. Forskellen bestod først og fremmest i, at venstrefløjen ikke alene var tilfreds med småforbedringer og lapperier på det bestående samfund - systemgennembrydende reformer måtte også igangsættes. Det krævede en markant socialistisk politik og en konsekvent kamp mod Socialdemokratiets klassesamarbejde. At tvinge Socialdemokratiet over på en socialistisk vej krævede ifølge venstrefløjen dels et stærkt SF både kvalitativt og kvantitativt, dels en mobilisering af arbejderklassen på et klassegrundlag. Venstrefløjen anså ikke, som Larsen-fløjen, parlamentariske aktiviteter for særlig mobiliserende og i konsekvens heraf, satsede venstrefløjen på at udvikle SF's basisarbejde.

Det er nok her på plads at gøre opmærksom på, at venstrefløjen ikke på noget tidspunkt opstillede et klart, principielt alternativ til den reformistiske og stærkt parlamentsorienterede linie, som SF-ledelsens flertal repræsenterede. Der blev heller aldrig opstillet en faglig politik fra oppositionens side. »Venstrefløjen arbejdede så at sige til det sidste på højrefløjens betingelser og var fuldt optaget af at søge at dæmme op for og råde bod på det frieri overfor SD, som folketingsgruppens flertal lagde op til.«⁴

2) *Partirolleopfattelsen.* Skal SF være medlemmernes parti - d.v.s. den afgørende politiske og organisatoriske kompetence skal ligge hos partimedlemmerne og de af dem demokratisk udpegede organer: kongres, hovedbestyrelse og forretningsudvalg, - eller skal hensynet til de ikke-organiserede vælgere prioriteres højest, således som højrefløjen argumenterede for. Ud over den principielle uenighed om dette spørgsmål spillede naturligvis også taktiske hensyn en rolle. Larsen-fløjen stod således under den tilspidsede partistrid stærkest i folketingsgruppen, mens venstrefløjen havde massivt flertal i hovedbestyrelsen og forretningsudvalget efter 5. ekstraordinære kongres i juni 1966.

3) *Personlige modsætninger og samarbejdsvanskeligheder* - først og fremmest mellem Aksel Larsen og de unge (venstrefløjs-)folk i SF's ledelse. Larsen talte om *sit* parti og *sin* politik og sad på SF's tre vigtigste lederposter: formand for partiet, formand for folketingsgruppen og politisk ordfører. Disse forhold har fra starten givet anledning til adskillige konflikter, der imidlertid nogenlunde kunne holdes i ave indtil valget 1966, fordi SF indtil da havde en relativ uforpligtende og risikofri rolle som lille oppositionsparti i folketinget.

VS's udspring af SF bevirker naturligvis at ovennævnte konflikterfaringer kan spores ind i Venstresocialisternes politikudvikling og organisatoriske opbygning.

Diskussionen af partiopfattelsen i VS's historie

Selv om der har eksisteret mange konfliktfelter i VS's historie, er der dog ét der overskygger alle andre, nemlig problemet med at definere VS's egen rolle i klassekampen.

Skal det i det hele taget være et *parti* med en entydig socialistisk strategi, eller skal det snarere være »bevægelsernes bevægelse« - et sted hvor man udvekslede erfaringer og hentede inspiration, de forskellige basisgrupper imellem? Hvis det skal være et parti, hvorledes skal det da være opbygget? Hvem skal det primært henvende sig til, og bygge sin medlemsbasis på?

Diskussionen om sådanne spørgsmål har været gennemgående i hele VS's levetid, og vi har her valgt at koncentrere os om, at opridse nogle af disse udviklingslinjer. Både fordi partiopfattelsen faktisk *er* et yderst centralt element i en socialistisk strategi, men også fordi uenighed heromkring automatisk vil involvere spørgsmålet om selve partiets almene funktion og eksistensberettigelse. Hertil kommer så, at dette problem rent faktisk har haft en fremtrædende placering i alle VS's interne kampe, fraktionaliseringer og brud lige fra 1967 til i dag, og dette gælder ikke mindst i leninistfraktionens tid.

På denne begrænsede plads, kan gennemgangen kun blive yderst skematisk og tildels postulatorisk, men vi håber dog at den vil kunne skabe et vist overblik på tværs af de enkelte kongresperioder.

VS's 1. kongres og diskussionerne op til denne handlede stort set om, hvordan man skulle gøre VS så demokratisk som mulig ift. medlemmerne. I denne henseende kunne to vidt forskellige grupper mødes i en fælles interesse: de »gamle« fra SF, der ud fra erfaringerne med Aksel Larsen ønskede at skabe garantier for, at et reelt medlemsdemokrati kunne fastholdes i VS. På den anden side »den antiautoritære bevægelse« der strømmede ind i VS, og som så med mistro på enhver form for ledelse og organisation. Imidlertid lå der i denne fælles interesse også allerede indbygget en konflikt mellem på den ene side ønsket om en total decentralisering, og på den anden side kravet om at skabe en effektiv organisation, en ledelse og et organisatorisk fundament som forudsætning for at VS kunne blive et handlekraftigt parti.⁵

Det varede da heller ikke længe, før »kampen om strukturen« brød ud i lys lue. De skarpeste frontlinjer stod mellem »blomsterbørnene« - der priorerede

»den indre revolution« højest, og derfor ud fra denne rent individualistiske synsmåde ikke kunne acceptere at lade sig lede af andet end egne fornemmelser og lyster - og en gruppe tidligere SF'ere, der ønskede at VS skulle fungere som et traditionelt arbejderparti, blot med et udbygget medlemsdemokrati.

Nogen egentlig afklaring nåede man aldrig frem til - de, der holdt længst ud, sejrede. De første, der i samlet trop forlod partiet, var »de 35« med bl.a. Moltke og Reintoft i spidsen, hvis afgang trak ca. 100 medlemmer mere med sig, og stort set drænedes VS for dets faglige tillidsfolk og arbejdermedlemmer.⁶

Muligheden for at skabe et slagkraftigt socialistisk parti, var hermed i første omgang forskertset, idet blomsterbørn og anarkister - samtidig med at de sad i VS's hovedbestyrelse - anså eksistensen af et parti som en hæmsko for basis- og bevægelsesarbejdet, mens den anden hovedgruppe (den senere Sump/Gruppe I) nok anså et parti for nødvendigt, men opfattede dets funktion som værende en løs ramme om diverse aktiviteter, samt forum for diskussion og bevidstgørelse. Ud fra denne pluralistiske holdning, måtte der være plads til alle mere eller mindre socialistiske holdninger i VS, idet håbet var, at de gensidigt ville kunne inspirere og befrugte hinanden, således at man efterhånden ville kunne nå frem til en stadig større grad af enighed.

Håbet beskæmmer som bekendt ingen, men den faktiske polarisering, disintegration og handlingslammelse som denne partiopfattelse om end ikke skabte, så dog gav plads for og forstærkede, gav stødet til dannelsen af det såkaldte »Leninistkollektiv« op til VS's 3. kongres i 1970. Indholdet i deres programforslag, var stort set en argumentation for, at man allerede i dag måtte påbegynde opbygningen af et revolutionært parti på et demokratisk centralistisk grundlag, idet det måtte kunne ... »handle som en enhed udadtil uden forbehold fra enkelte grupper«.⁷

Selv om VS ikke nævnes ved navn, kunne ingen være i tvivl om konsekvenserne for partiet i tilfælde af en vedtagelse. Imidlertid nedstemtes forslaget til fordel for en kompromiserklæring, der dog gik ret langt i leninisternes retning, således at der ingen tvivl var om, at den leninistiske partiopfattelse havde slået rod i VS.

Umiddelbart efter 3. kongres dannedes en egentlig fraktion - »Leninistfraktionen«, hvis program og årsprogram vedtoges på VS's 4. kongres i dec. 1971, men uden at dette medførte organisatoriske konsekvenser for VS som parti.

Denne vedtagelse medførte, at den sidste rest af den antiautoritære bevægelse forlod VS.⁸ Strømningen havde op til kongressen manifesteret sig omkring et strukturforslag af Hans Vammen - med den betegnende titel »Strukturen er programmet«⁹ - og hovedindholdet heri var en opløsning af partiet VS til fordel for en løs kontaktstruktur for diverse basisgrupper, der hver især havde fuld politisk selvstændighed. Programmet skulle erstattes af et tidsskrift, hvor de forskellige grupper kunne føre diskussioner med hinanden. Et godt udtryk for spændingerne i partiet er det, at mens leninisternes forslag opnåede flest stemmer, kom ovennævnte ind på en andenplads i første afstemningsrunde.¹⁰

Leninisterne så med megen skepsis og pessimisme på VS's udviklingsmuligheder, og vi kan da heller ikke andet end være enige i, at VS stod i en uhyre kritisk

situation på randen til udslettelse op til 4. kongres: et fald i medlemstallet fra ca. 3.500 i 68 til ca. 1000 i 1971, uden medlemmer fra arbejderklassen, lammet og splittet af fraktionskampe, et forsvindende lavt aktivitetsniveau, et ry som en »flippet sandkasse«, en stor gæld og uden noget fælles politisk grundlag.

At rette op på denne situation, og herudfra skabe fundamentet til et revolutionært parti, måtte nødvendigvis blive en krævende og vanskelig opgave.

Leninistfraktionen havde imidlertid allerede fra starten afskrevet sig muligheden for at kunne gennemføre denne proces, og det skyldtes deres *partiopbygningslinje*.

Man havde kort sagt vundet ledelsen af et parti, som man ikke gav mange sure sild for, og hvis eksistensberettigelse man stod meget tvivlende overfor. Det viste sig f.eks. med al ønskelig tydelighed i fraktionens første udtalelse efter kongressejren, hvor det hedder ... »at fraktionen (må) bevares intakt som den primære (vor understregning) organisation for medlemmerne,«¹¹ og en af de konkrete konsekvenser heraf blev, at man undlod at lade en række af de førende leninister indvælge i VS's ledelse, da disse skulle hellige sig fraktionens eget arbejde.

Man måtte således køre *to organisationer* på samme tid - LF og VS - hvilket oversteg fraktionens kræfter. Da man endvidere opfattede fraktionen som den primære organisation, blev resultatet, at VS's organer udviklede sig til rene ekspeditionskontorer for leninisternes allerede på forhånd fastlagte politik. At dette skærpede modsætningerne mellem fraktionerne og bevirkede en yderligere passivisering af den øvrige medlemskare kan ikke undre.

Som kongresperioden skred frem, og LF mere eller mindre kørte fast i VS, udkrystalliseredes den holdning, at den grundlæggende årsag til denne uholdbare situation var, at VS på trods af at det havde fået et revolutionært program, stadig var opbygget som et borgerligt vælgerforeningsparti, og ikke som en revolutionær kamporganisation.

De første skridt til en ændring af denne tilstand måtte tages på 5. kongres, og disse måtte involvere indførelse af skolings- og aktivitetspligt, kandidatmedlemskab, opbygning af arbejdspladsceller som grundenheden i partiet, ligesom alle medlemmers aktivitet skulle rettes ind mod at opnå forankring i arbejderklassen. For VS ville dette konkret betyde, at små og inaktive partiforeninger skulle sammenlægges med større (i praksis leninistiske) til højst en halv snes grundcentre, at der skulle ske en nyregistrering af VS's medlemmer, samt muligvis gennemføres et navneskifte for VS.¹²

Årsagerne til dette drastiske forslag skal dels søges i den umulige situation som tilstanden i VS udgjorde for ethvert politisk arbejde, men lige så meget i LF's partiopbygningslinje der forkastede, at eksistensen af VS som kendt parti kunne have en selvstændig betydning som referencepunkt for store dele af den ikke-organiserede (mellemlags-) venstrefløj.

Da det eksisterende VS tværtimod opfattedes som en hæmsko i bestræbelserne for at opnå en basis i arbejderklassen, var det derfor en logisk følge, at LF krævede en *total* og »aktiv« accept af *hele* deres platform for ikke at forlade

partiet, og endog eksplicit undlod at benytte sig af de flertalsmuligheder der blev tilbudt dem.

Man brød i stedet ud, og dannede sin egen organisation Kommunistisk Forbund (KF) og efterlod de sørgelige rester (300 medlemmer) til en alliance af Grp. I og den såkaldte »Ballerup-fløj, der i de fleste andre spørgsmål end den ultimative kongresplatform stod LF temmelig nær.

Til afløsning af LF's program fik Grp. I vedtaget et såkaldt »*minimumsprogram*« - der stadig er VS's officielle programgrundlag - hvor grundtanken var, at det kun skulle medtage de punkter, der var tilstrækkelige til at afgrænse VS fra reformismen. Inden for disse fælles rammer, skulle der så være frit slag for diverse medlemmer og grupper til at afprøve eventuelle divergerende opfattelser i praksis, og herigennem nå frem til en stadig mere omfattende afklaring.¹³

Problemet med denne opfattelse af partiet som et pluralistisk, åbent og eksperimenterende forum var dobbelt: Dels var det jo intet andet end Sumpen/Grp. I's gamle opfattelse af, hvordan VS skulle fungere, som allerede tidligere var *afprøvet i praksis* og som omtalt med dårligt resultat. Dels var man i sin reformismeafgrænsning tvunget til at tage stilling til spørgsmål, hvorom der mildest talt var uenighed,¹⁴ mens man på andre centrale områder bevidst undlod at markere en opfattelse, fordi spørgsmålet var omstridt på venstrefløjen.¹⁵

Medmindre VS og venstrefløjen i det hele taget var blevet mere homogen, var der ikke store chancer for, at dette projekt skulle blive mere vellykket end tidligere forsøg.

Dette blev heller ikke tilfældet, idet det leninistiske spøgelse snart igen gik gennem VS med stort set en gentagelse af tidligere positioner og kamptemaer som i Leninistfraktionens dage, og i 1975 fik disse tendenser stort set vedtaget den organisatoriske omdannelse af VS, som ikke blev gennemført i 1972.

Den anden »lære« er også højest problematisk, idet det vel som oftest er utilfredshed med hvad det er for en form for aktivitet, og hvilken virkning den har, der har medført »bekymring« i partiet.

Skønt store dele af pjecen er en redelig og balanceret gennemgang af holdninger og problemer i VS er det dog tydeligt, at det er sådanne forestillinger om det åbne og eksperimenterende parti, der ligger som forfatterens fælles udgangspunkt, og dette manifesterer sig stadigt klarere i behandlingen af de politiske modstandere jo nærmere vi kommer nutiden.

Fra 3. kongresperiode, og i hvert fald frem til og med 5. kongres i dec. 72, udgør tvetydighederne, fordrejningerne og de direkte fejl et sådant omfang, at pjecen efter vor mening er *mere vildledende end vejledende*.

Vi kan her kun plukke et par eksempler, men da tendensen alle steder peger i samme retning - en nedgøring af politiske modstandere (leninister i enhver forklædning) og en besmykkelse af egne politiske venners gerninger ved hjælp af diverse manipulationer med virkeligheden - skulle det dog også være tilstrækkeligt.

Efter læsningen af 3. kongresperiodes forløb,²⁶ fremstår det som *noget af et mysterium*, hvordan det egentlig kunne gå til, at leninistfraktionen på 4. kongres kunne vinde flertal i partiet, få vedtaget deres principprogram, årsprogram og

vinde flertal i ledelsen. Der gengives nok en række »episoder«, der gav anledning til »diskussion« i partiet, men dette var jo ikke uvant i VS. Ligeledes fremstilles en del af leninisternes holdninger, men på en sådan måde, at det nu bliver et *totalt* mysterium, hvordan medlemsflertallet kunne støtte disse, idet de tilsyneladende blot var en flok teoretikere og skematikere, der intet havde at byde på som var anvendeligt i et praktisk socialistisk arbejde.

Sagen var, at alle »episoderne« indebar et sviende nederlag til den siddende ledelse, som i denne periode spillede totalt fallit: den var stort set handlingslammet, og når den endelig forsøgte at tage nogle initiativer løb de enten ud i sandet, eller blev mødt med proteststorme i store del af partiet.²⁶

En særlig rolle har følgende begivenheder nok spillet for undergravningen af ledelsens troværdighed: For det første *mistede man ved valget i sept. 1971 folketingsrepræsentationen*, der stort set var ene om at tegne VS udadtil ift. en bredere offentlighed. Pjecen forsøger at forklare den fejlslagne valgkamp ud fra... »den manglende analyse af statens rolle og folketingsgruppens isolation«, altså forhold, der primært må falde tilbage på *hele* partiet, og hævder i tråd hermed, at leninistfraktionen ikke havde været i stand til at fremlægge alternative forslag udover nogle abstrakte paroler a la »For en socialistisk revolution!«²⁷

Man kan være uenig i indholdet, men forholdet var nu engang, at LF fremsatte et omfattende forslag med angivelse af krav VS gik ind for, samt hvilke kamp- og organisationsformer der måtte tages i anvendelse på stort set alle klassekampens områder.²⁸

Pjecen nævner nok, at det var vanskeligt at forstå for vælgerne, hvorfor VS egentlig ville i Folketinget - hvilket sikkert er rigtigt nok - men »glemmer« at fortælle at dette var resultatet af en bestemt politisk holdnings sejr og følgende gennemslag i valgkampen.

Der var ikke længere strømninger af nogen styrke i VS, der principielt vendte sig mod parlamentarisk arbejde,²⁹ men meningene var delte når det kom til spørgsmålet om *hvordan* dette skulle anvendes, og denne uenighed var stort set en afspejling af divergerende opfattelser af partiets rolle.

Valgkampen førtes ud fra en holdning, der længe havde haft kraftigt fodfæste i VS - på det faglige område under betegnelsen »gør det selv«-linjen, og i parlamentssammenhæng ved navn »Afsløringslinjen«.

Kernen heri var, at man ved på forskellig måde at afsløre diverse forhold, der kunne afdække urimelighederne og magtstrukturernes i samfundet, ville åbne folks øjne for kapitalismens uhyrligheder, hvorefter de *selv* ville organisere sig og finde frem til de rigtige handlemuligheder efter således at være blevet bevidstgjort.³⁰ Det betød, at et parti som VS ikke kunne fremsætte handlingsforslag - heller ikke i en valgkamp - da dette ville være at »sætte sig på« bevægelsen.

Dette kombineredes med en opfattelse af parlamentet som helt og aldeles magtesløs over for kapitalen - »Stemmetal og mandatfordeling er mere eller mindre ligegyldigt...« hed det f.eks. i det »Udkast til valgtryksag« af Wilhelm,³¹ der lå til grund for VS's eksterne valgpecc.

Det kan derfor ikke undre, at folk lagde deres stemmer på andre partier end

VS, når dette parti hverken kunne udrette noget i Folketinget, og heller ikke ville pege på konkrete handlingsskridt, der kunne tages uden for parlamentet.

VS's egen historieskrivning

Som omtalt i indledningen eksisterer der to versioner af VS's samlede udvikling skrevet af VS selv.

I »Introduktionsskolingsmateriale for VS«, hæfte 1, 1975 med skolingsudvalget (SKU)¹⁶ som ansvarlig for udarbejdelsen gives der et kort rids på 30 små sider af partiets historie.

Da det er udarbejdet af et kompetent organ i VS, og da det ydermere fremgår af forordet i pjecen, at »Materialet er godkendt af hovedbestyrelsen, som foreløbigt introduktionsskolingsmateriale for partiet«, må man betragte dette som den »officielle version« af partihistorien.¹⁴

I reaktion mod denne fremstilling udgav en gruppe omkring tendens 123 (der er nogenlunde identisk med den tidligere »Sumpen«/Gruppe 1 og nu VS-R) i oktober 1975 en alternativ skitse til VS's historie for »...at belyse en række forhold og synspunkter, som vi synes er skævt eller utilstrækkeligt behandlet...« i SKU's pjece.¹⁸

Begge pjecer er opbygget som en kronologisk gennemgang af partiets udvikling kongresperiode for kongresperiode inden for hvilke en række temaer kort behandles (gennemgående er spørgsmål som fagligt arbejde, programdiskussioner og folketingsarbejde).

Herudover er der det fællestræk, at de seneste års udvikling er temmelig summarisk behandlet, dog mest udpræget for SKU's pjece. En del af forklaringen herpå er selvfølgelig, at denne pjece kun er på et omfang af 1/3-1/4 af den alternative.

Hvori adskiller de to fremstillinger sig fra hinanden?

I den interne debat i VS hævder kritikergruppen, at SKU's fremstilling er »et stykke tendensarbejde«, hvor »kun leninistfraktionen (har) fået en fair behandling af deres synspunkter«.¹⁹ Resultatet bliver derfor, at »man (kommer) til at bruge historien som ren propaganda«,²⁰ og at den benyttede metode medfører, at der udelukkende er tale om »smagsprøver («rids») på borgerlig historieskrivning«,²¹ der gør det umuligt at udtrække nogen lære af det skete, bl.a. fordi fortiden vurderes med nutidens øjne.

Den sidstnævnte kritik forekommer os rimelig, primært fordi fremstillingen er så yderst kortfattet, at den mest af alt er en ophobning af mere eller mindre veludvalgte fakta om hændelser og holdninger. Der mangler kort sagt forsøg på at *forklare* udviklingen i VS, altså at etablere en sammenhæng mellem den samfundsmæssige udvikling og VS's egen udvikling (mere herom senere).

SKU begrunder i sin beretning til VS's 8. kongres²² selv dette med, at et sådant arbejde af praktiske grunde var umuligt, og at man bevidst undlod at vurdere og fortolke, da der ikke var enighed om en bestemt fortolkning i partiet. Derimod afvises alle beskyldninger om ensidigt »tendensarbejde« som grundløse.

Hvor SKU's pjece således er stikordsagtig næsten til det ubrugelige, er kritikergruppens langt fyldigere med punktvisse anknæytninger til de politiske, økonomiske og sociale omgivers betydning for VS - og fremfor alt skrevet ud fra et bestemt synspunkt.

Allerede indledningen giver forfatternes ståsted meget godt, idet der her udtrages to »lærer« af historien, nemlig 1) at VS for hver afskalning »er kommet til at rumme færre og færre nuancer af det socialistiske spektrum«, hvilket har hæmmet en frugtbar partidebat²³ og 2) »at de perioder, hvor partiets aktivitet udadtil har været mest omfattende og virkningsfuld, ikke falder sammen med de perioder, hvor bekymringen for, at partiet ikke skulle handle korrekt, har siddet i højsædet...«²⁴

Bortset fra, at man knap kan karakterisere maoister, trozkister, anarkister, DKP'ister etc. som »nuancer« indenfor det samme spektrum - så er påstanden jo heller ikke rigtig i og med, at det er karakteristisk for VS, at der til stadighed produceres nye modsætninger og fraktioner der truer med at lamme eller splitte partiet - og at dette tilmed ofte sker ud fra gamle positioner i partidebat-ten.

Et andet spadestik til ledelsens politiske grav, var den såkaldte »Indokina-udtalelse«, hvor hovedbestyrelsens flertal mente, at der var risiko for, at USA ville benytte A-våben i Indokina, og på denne baggrund opfordrede til »omfattende sabotage mod amerikansk ejendom i Danmark« når dette skete.²⁵ Udtalelsen blev især fra leninistfraktionen udsat for hårde angreb, idet man dels fordømte sabotage som kampmiddel og dels frygtede, at konsekvensen kunne blive, at VS illegaliseredes.

Også eksklusionen af et ledende medlem af den såkaldte »Østerbrofraktion« - den første i partiets historie - gav anledning til dyb splittelse i partiet,²⁶ og forkastedes af kongressen.

Noget tilsvarende gjaldt hovedbestyrelsens beretningskonklusion²⁴ og Indokina-udtalelsen; for sidstnævnte stemte kun 3 af samtlige delegerede.

Der var med andre ord ikke sten på sten tilbage af producenternes og Sumpens politiske autoritet.

Efter vor mening er der ikke megen tvivl om, at denne politiske fallit var en væsentlig baggrund for leninisternes temmelig overraskende kongressejr, idet disse efterhånden var den eneste politiske kraft tilbage i partiet, der endnu ikke havde blameret sig. Samtidig gav deres partiopfattelse med understregningen af enig handling udadtil, og deres hidtidige arbejdsstil håb om at få skabt en vis linje og slagkraft i VS's arbejde.

Disse forhold trækker pjecens forfattere imidlertid ikke frem, og vi kan på denne baggrund kun være enige med Peder Hjorth Jensen, der i sin anmeldelse af de 2 VS-historier skriver, at »...»leninistperioden (er) utilstrækkeligt behandlet hos begge.«²⁵ Da vi tillige finder periodens problemstillinger yderst centrale - ikke mindst for VS's senere udvikling - har vi i det forudgående givet en kort redegørelse og vurdering af VS og LF i 4. kongresperiode (dec. 1971-dec. 1972). Der er ingen grund til at ty til manipulationer med kendsgerningerne for at kritisere LF i denne periode. En fair gengivelse af deres egne handlinger giver

et fuldt tilstrækkeligt grundlag, men så må man samtidig ikke glemme *baggrunden* herfor.

Til slut vil vi endelig nævne, at der i pjecen »*VS i dag*«, 1976 findes et forord forfattet af VS's forretningsudvalg,³⁶ der på 11 sider giver en ultrakort beskrivelse af VS fra »år 0« i 1972 og frem til og med 8. kongres i december 1975.

Indholdet er stort set en forklaring af, og en begrundelse for de såkaldte strammer-tendenser i VS, der blev vedtaget på en emnekongres i maj 1975. De organisatoriske nyskabelser var beslutningerne om grundskoling af alle medlemmer, introduktionsskoling, aktivitetspligt og frem for alt den såkaldte dobbeltorganisering af medlemmerne - d.v.s. både geografisk i en partiforening og ud fra deres arbejde i en branche - eller sektorgruppe. Emnekongressen betød hermed et afgørende *brud* med vælgerforeningsopbygningen.

»*VS i dag*« er fuldt ud så »farvet« som de to øvrige partihistorier. Et overbevisende indtryk heraf fås ved at sammenholde de tre omtaler af perioden fra 6.-8. kongres.

Opsummering

Som det er fremgået af ovenstående, er de nævnte arbejder temmelig begrænset i deres problemstilling. Tyngdepunktet i fremstillingerne er næsten udelukkende fastlagt på det *partiorganiserede* plan uden megen sammenhæng med udviklingen i de sociale bevægelser; og de er for en stor dels vedkommende temmelig præget af formal-organisatoriske undersøgelser og udredninger omkring kompetenceforhold etc. Endelig er undersøgelsesmateriale udelukkende baseret på skrevne kilder, mens den oplagte mulighed for interviews ikke er benyttet, hvilket især forekommer mærkeligt, når forfatterne undertiden må lade spørgsmål stå ubesvarede eller begive sig ud på mere eller mindre løse gætterier, hvor det skrevne kildemateriale er utilstrækkeligt. At et sådant snævert perspektiv er dominerende er i og for sig meget forståeligt, da studiet af venstrefløjen og dens organisationer er så uopdyrket som tilfældet er.

Uanset dette er fremstillingerne dog nyttige i og med, at de samler og systematiserer en del relevant materiale, men det betyder dog under alle omstændigheder, at generalisationsværdien er meget ringe. At det med andre ord ikke giver nogen forklaring på, *hvorfor* venstrefløjens organisationer har udviklet sig som de har - hvilke faktorer i *omverdenen* og organisationernes forståelse af disse, der har betinget deres udvikling.

Kildematerialet om VS

På Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv eksisterer der et ret omfattende *VS-arkiv*. En registrant er for nylig udarbejdet af Henning Grelle fra ABA, hvorefter materialet er søgt opdelt efter organer (kongres, hovedbestyrelse, forretningsudvalg, etc.) og herindenfor er det så ordnet kronologisk. Dog er betydelige dele af arkivet endnu ikke systematiseret, ligesom perioden efter 5. kongres, december 1972, er dårligt dækket ind. Adgang til arkivet fås ved ansøgning til VS's forretningsudvalg.

Centralt VS-materiale

Angående selve kilderne, er *VS-Bulletin* en temmelig enestående guldgrube. Bladet begyndte at udkomme i februar 1968, og har stort set bragt alt VS-materiale af relevans for studiet af partiet. Efter delingen af bladet i juni 1975 i en intern del (Intern Bulletin), der kun er beregnet for partiets medlemmer, og en ekstern del (*VS-Bulletin*) til den øvrige offentlighed, giver den alment tilgængelige udgave dog kun udtryk for den velfriserede facade, mens kampen om politikken holdes inden døre.

Indtil denne opsplitning, findes i *VS-Bulletin* så godt som alle hovedbestyrelsesmøder refereret, der er jævnlige situationsbeskrivelser fra de væsentligste udvalg, partiudtalelser, diskussioner om VS's politik og aktioner - langt de fleste væsentlige indlæg i partidiskussionerne er gengivet her - og endelig en broget skare ucensurerede indlæg fra enkeltpersoner om alt mellem himmel og jord.

Der er dog nogle få væsentlige områder, man ikke kan finde i bladet. Det gælder frem for alt *kongresstof*, hvor kongresoplæggene som oftest er trukket ud af de ordinære, nummererede Bulletin'er, og enten udgivet som *særnummer* heraf (f.eks. 4. kongres), eller som et særligt *løsbldssystem* (2. kongres).

Det største »hul« er imidlertid, at *beretningerne* fra hovedbestyrelsen og diverse andre organer om arbejdet i den forgangne kongresperiode, ikke er gengivet, men udsendes særskilt op til kongresserne (noget tilsvarende gælder i øvrigt for seminarer, konferencer, m.v.). Hvis først man er opmærksom herpå, giver dette dog ingen problemer, hvilket desværre ikke kan siges om rekonstruktionen af *forløb og beslutningsprocesser på selve kongresserne*.

Op til kongresserne udsendes der normalt en fortegnelse over alt indkommet kongresstof, der imidlertid langtfra er dækkende, idet der normalt lige op til -og på selve kongressen foregår diverse forhandlinger og taktiske manøvrer, hvilket medfører, at forslag trækkes tilbage, og nye fremsættes under selve kongresforløbet. Dette resulterer i en strøm af papirer trykt fra time til time, og uddelt på selve kongressen, og disse registreres intetsteds medmindre de kommer til afstemning.

De konkrete afstemninger m.v. kan man finde refereret i Bulletin, men undertiden kan det stå som lidt af en gåde, hvor forslagene og vedtagelserne egentlig stammer fra, og hvorledes de er blevet til.

Det siger sig selv, at Bulletin ikke i et par siders referat af en flerdages kongres, kan give en forståelse af det konkrete forløb, stemningen og det taktiske spil.

Imidlertid er (alle?) kongresserne optaget på bånd, som ABA dog ikke er i besiddelse af. Nogle af disse har vi under vores arbejde fået opsporet, og de vil senere overgå til ABA.

Lokalt materiale og fraktionerne

Mens man alt i alt må sige, at perioden op til 5. kongres er nogenlunde dækket ind af tilgængelige kilder, hvad angår VS's centrale aktiviteter, gælder noget tilsvarende desværre ikke hvad angår materialer fra *partiforeningerne* og *fraktionerne*. Mange af de større partiforeninger udsendte med jævne mellemrum

lokale meddelelsesblade til deres medlemmer, hvorudfra man kan få et indtryk af deres aktiviteter og diskussioner. Disse blade findes stort set ikke på ABA ud over nogle få tilfældige og tidsmæssigt spredte.

Fraktionerne i VS havde ligeledes opbygget et internt kommunikationssystem for deres egne medlemmer. Dette materiale findes *overhovedet ikke* i VS-arkivet.

Det kan derfor være vanskeligt at finde frem til de årsager og overvejelser, der lå bag fraktionernes faktiske ageren i forhold til VS, og dette er mildt sagt lidt af en katastrofe, idet man kun kan forstå fluktuationerne i VS's udviklingsproces ud fra fraktionernes relative styrke og indbyrdes kampe.

Nogen hjælp kan man dog få ved at undersøge fraktionernes egne udadvendte publikationer, hvor deres standpunkter ofte kommer klarere og mere vel-underbygget til udtryk.

»Blomsterbørnene« artikulerede sig hovedsageligt gennem Farum partiforenings blad »Kommunikation«, *Leninistfraktionen* udgav tidsskriftet »Marxistisk forum«, og de leninistiske partiforeninger i Århus, Silkeborg og på Vesterbro producerede lokale uddelingsblade ved navn »Arbejdskampen«. Østerbro partiforening udgav tidsskriftet »Teori og Praksis«, PSA »Proletar!«, og endelig afspejlede uddelingsbladet »Solidaritet« - bortset fra enkelte kampanjer, hvor det stod til rådighed for partiet - stort set *Sumpen/Gruppe 1's* holdninger.

Disse blade skulle p.g.a. afleveringspligten kunne fås på Statsbiblioteket i Århus, og Det kongelige Bibliotek i Kbh.

En anden oplagt mulighed er at tage kontakt med »nøgelpersoner« i VS's historie med henblik på såvel materialesamling som interviews.

Endelig skal nævnes, at mens VS som parti næsten intet har udgivet, har enkeltmedlemmer fra de forskellige grupperinger været meget produktive, såvel hvad angår egne udgivelser, som skribenter i tidsskrifter m.v. En gennemgang heraf vil være for omfattende, men interesserede vil også let kunne finde frem til de relevante kilder, ved at undersøge hvilke bog/tidsskrift-reklamer og -anmeldelser der har været bragt i Bulletin, idet disse stort set afspejler, at der her findes ammunitionslagre til kampene i VS.

Konkluderende vil vi mene, at det - på trods af visse ret centrale mangler i det umiddelbart tilgængelige VS-materiale - ikke er *kildemangel* der er problemet ved at forske i VS, men snarere de enorme mængder materialer der må findes frem, gennemgås og systematiseres - det kan således nævnes, at alene mellem 3. og 4. kongres, udsendtes der op imod 4000 ark papir til hovedbestyrelsens medlemmer... Hertil kommer så diverse udvalgs interne papirer, fraktionspapirer m.v., som man i en del tilfælde også er nødsaget til at undersøge.

Ud fra egne smertelige erfaringer vil vi råde eventuelle kommende »VS-forskere« til at starte deres projekter med VS-Bulletin og hovedbestyrelsens beretninger (der er som regel både fler- og mindretals) op til kongresserne, idet man herudfra kan få et første overblik over problemerne og fraktionernes standpunkter, som man så kan arbejde sig videre ud fra.

Forskningsopgaver

Ønsket om at undersøge VS's historie bunder i vores politiske engagement på den udogmatisk del af den danske venstrefløj. VS har rent faktisk fungeret som opvækstplads og rekruteringsbase for så godt som alle eksisterende grupperin-

ger på den revolutionære venstrefløj,³⁷ og partiet har været seismograf for en lang række af de bevægelser og strømninger, der har fundet sted på den danske venstrefløj. Desuden har VS som bekendt forsøgt at skabe sig en selvstændig politisk profil som en særlig tendens på venstrefløjen i dansk politik. Vores interesse er styret af forsøget på ved hjælp af de erfaringer som er gjort i VS at levere et - om end beskedent - bidrag til den løbende afklaringsproces på venstrefløjen omkring en materielt funderet aktuel revolutionær strategi. Vi ser altså ikke udelukkende specialet i en snæver universitetssammenhæng.

Andre og meget væsentlige bidrag til udviklingen af en sådan strategi skal hentes inden for de seneste års voksende (rekonstruktions-) forskning i DKP's³⁸ og den kommunistiske verdensbevægelses historie.

Udforskningen af den samlede hjemlige revolutionære bevægelses historie må i sagens natur nødvendigvis foregå som en *kollektiv* arbejdsproces. Dels er materialet enormt, dels vil en sådan samtidshistorisk udforskning blive en vekselvirkning mellem historiske og politiske overvejelser. I håbet om, at det kan indgå i en sådan kollektiv proces fremlægges på de følgende sider vores (ufærdige) overvejelser omkring vigtige emner/spørgsmål som må undersøges/behandles i arbejdet med udforskningen af partiet Venstresocialisterne, dets opkomst og senere udvikling.

Ursula Schmiederer betragter SF som en del af »det nye venstre«. Også VS placeres i denne kategori. Imidlertid er det vigtigt at få opklaret, hvad man *indholdsmæssigt* skal forstå ved »det nye venstre«, og her er Schmiederer temmelig uklar. Studeres »SF og den »tredje vej«...« grundigt kan man finde spredte tilløb til en definition forskellige steder. »For at tilhøre det ny venstre kræves tilsyneladende: en forkastelse af socialdemokratiske metoder, af dogmatisk kommunisme (den 3. vej), analyse af nye udviklingslinier - nationalt og internationalt, søgen efter passende former for politisk praksis (s. 145), der på en eller anden måde hænger sammen med ungdomsgrupperinger (s. 140), samt en konstatering af sådanne grupperinger normalt er centreret omkring tidsskrifter og studentergrupper, snarere end omkring fagforeninger (s. 10). De danske og norske socialistiske folkepartier, PSU i Frankrig, PSIUP i Italien henregnes til denne kategori »det nye venstre« (s. 10). Hvis denne kategori skal have nogen som helst mening, d.v.s. hvis den skal tjene til beskrivelse af mere end hvilken-somhelst venstrefløjsguppering - socialdemokratierne og kommunisterne undtaget - må den have et mål af konkret politisk indhold: en definition af arbejderklassen, en organisatorisk form, en opfattelse af hvor det revolutionære potentiel er lokaliseret etc...«³⁹

En indholdsmæssig definitorisk fastlæggelse af »det nye venstre« er naturligvis isoleret set utilfredsstillende i vores arbejdsammenhæng. *Hvorfor* denne »tredje vej« til socialismen« opstår, må forklares såvel ud fra et internationalt aspekt som et specifikt hjemligt aspekt funderet i den økonomiske, sociale og politiske danske virkelighed.

Hvad sidstnævnte aspekt angår må det bl.a. dreje sig om at fremlægge og vurdere de fraktionsstridigheder inden for SF som var hovedårsagen til VS's dannelse. VS's arv og gæld til SF organisatorisk og politisk må ligeledes udredes, da det navnlig i partiets etableringsfase spiller en afgørende rolle for dets politiske udvikling og strukturelle opbygning. En passant kan nævnes, at VS f.eks. fast-

holdt SF's principprogram fra 3. kongres okt. 1963 frem til dets 2. kongres i maj 69.

Hvad angår den internationale baggrund for »det nye venstres« opståen og forbindelsen til den herhenhørende organisatoriske udvikling - specielt SF's - har Ursula Schmiederer behandlet dette i sit efterskrift til den danske udgave af »SF og den »trede vej« til...«⁴⁰ Hun fremdrager her en række faktorer der øvede indflydelse på SF's opståen og udvikling.⁴¹ Som det væsentligste fremhæver hun: 1) den kapitalistiske udvikling siden 2. verdenskrig, der såvel nationalt som internationalt fremstod som krisefri og med en tilsyneladende ubegrænset ekspansionsevne, der stred mod alle forestillinger om en rådrende kapitalisme, og satte østbloklandenes møjsommelige udvikling i grelt relief som forbillede for en socialistisk model; 2) »den kolde krigs« bipolarere frontstilling mellem øst og vest der effektivt knuste ethvert spørgsmål om socialisme/kapitalisme i anti-kommunisme.

Dette virker tilbage på den socialistiske bevægelse og forsøgene på at formulere en ny politik, især da disse forsøg teoretisk hentede deres inspiration fra traditioner i 3. Internationale. Det gælder ifølge Schmiederer såvel hvad angår kapitalisme- og statsanalyse som vurderingen af - og holdningen til det borgerlige demokrati og Socialdemokratiets rolle. Resultatet heraf bliver da, at nydefineringen mest markant lykkes »i udbruddet fra bloktænkningen og kritikken af begge siders magt - og militærpolitik...«⁴²

Herudover mener hun, at ...»SF udviklede sig ud fra sin organisatoriske og politiske oprindelse fuldstændig konsekvent i retning af reformistisk dagspolitik og intern partimæssig passivitet.«⁴³

Mens således SF og lignende partier er dannet ud fra opbruddet i blokkonstellationerne på internationalt plan og derefter forbliver upåvirket, ser Schmiederer især VS influeret af den *antiautoritære bevægelse*, der opstod blandt studerende og andre unge som reaktion på Vietnam-krigen og forholdene på uddannelsesinstitutionerne.

Selv om Schmiederer betegner sine forklaringsforsøg som en ... »kun fragmentarisk skitsering af den generelle samfundsudvikling og de særlige forandringer i venstrefløjens politiske betingelser siden midten af 60'erne«,⁴⁴ er det vores opfattelse, at det er *væsentlige* faktorer hun påpeger.

Opgaven for fremtidig forskning på dette felt må være: 1) mere udførligt at undersøge disse »eksterne faktorer« og 2) se hvorledes de konkret slår ind i og påvirker den danske venstrefløj.

Som tidligere nævnt er vores intention med VS-speciale-projektet at søge at være med til at blotlægge (nogle af) de historiske VS-erfaringer som forhåbentlig kan bidrage til en materielt funderet aktuel revolutions strategi. Med dette udgangspunkt vil de væsentligste delområder i en undersøgelse af VS's historie være: partirolleopfattelsen, overgangssamfundet, parlamentarisk og udnomsparlamentarisk arbejde, statsopfattelse, klasseanalyse, faglig politik og organisatoriske forhold.

Vi vil ikke her - hvor ønskeligt det end ville være - gå ind på en nærmere udredning/præcisering af disse delområder af den simple grund, at vi endnu ikke har haft tid til at arbejde os tilstrækkeligt ind i VS-materialet og derfor mangler et fast funderet overblik.

Ud over de her nævnte problemkomplekser vil vi til slut påpege, at det vil være vigtigt at få undersøgt og fremanalyseret de skiftende interne VS-fraktioners politiske *grundlag* og *selvforståelse*, bl.a. for at kunne få belyst årsagerne til de mange afskalninger/splittelser som partiet oplever. Det vil desuden være ønskeligt - bl.a. af hensyn til skolingsbrug på den ikke-dogmatiske venstrefløj - at der sker en opfølgning af disse udbryder-gruppers udvikling up to date, så der kan foretages en konfrontation af standpunkter på de centrale områder mellem de forskellige tendenser på den revolutionære venstrefløj.

Vi har tidligere i artiklen fastslået, at udforskningen af den samlede hjemlige revolutionære bevægelses historie må foregå som en kollektiv arbejdsproces. Dette gælder også et delområde som VS's historie. Vi nærer naturligvis ingen illusioner om, at vi alene magter at behandle - endstige tilfredsstillende - alle de her omtalte efter vor mening centrale problemstillinger. Der er rigeligt at gå igang med for socialistiske samtidshistorikere!

Noter

1. Den danske udgave, som her er benyttet, udkom 1974. Se endvidere note 40.
2. Specialet skrives ved Institut for Statskundskab, Århus Universitet med lektor Ingemar Glans som vejleder. Det ventes færdigt i foråret 1978.
3. Per Salomonssons anmeldelse i »Årbog for arbejderbevægelsens historie 1«, 1971, pp. 141-149 og John Louges anmeldelse i »Årbog for arbejderbevægelsens historie 4«, 1974, pp. 236-241.
4. Boertmann, Asger m.fl. (red.): »VS's historie 1967-75. en skitse.« 1975, p. 8.
5. Se f.eks. Andreas Jørgensen, »Foreløbigt og uforpligtende kommentar«, i VS-Bulletin, nr. 2, p. 16.
6. Netop dette brud tillægger vi meget stor betydning som forklaring på VS's senere udvikling. Selv om Kaj Moltke forlod VS i protest mod partiets »arbejderfjendske« holdninger - især repræsenteret ved »blomsterbørnene« - er det dog fortsat en gåde, at han lod sig slå i hartkorn med Hanne Reintofts stalinistiske holdninger. Flere teorier er blevet fremsat, men desværre endnu ikke besvaret, heller ikke i den ovenud fortræffelige bog, »Af en socialistisk veterans erindringer. Kaj Moltke fortæller«, Ørenlyd 1977, der også summarisk berører VS-tiden.
7. Leninistkollektivet, »Debatoplæg om partiets rolle«, VS-Bulletin, nr. 51, kongresindstik, p. 4.
8. Ca. 250 meldte sig ud umiddelbart efter kongressen med politiske begrundelser. »Forslag til Hovedbestyrelsens beretning til Venstresocialisternes 5. kongres.« VS's arkiv på ABA.
9. Gengivet i VS-Bulletin, 1971, programsærnummer II, p. 3 f.
10. Stemmetallene var, LF: 66, Vammen: 27, Sumpen: 24, Østerbro: 9, undlader: 3. VS-Bulletin nr. 78, p. 1.
11. »Erklæring fra Leninistfraktionen.« Marxistisk Forum, nr. 6, 1972, p. 4.
12. Forslagene er gengivet i VS-Bulletin nr. 87-89; i Marxistisk Forum nr. 7 samt 8/9, 1972 argumenteres mere udførligt om celleprincip m.m.
13. Se VS-Bulletin, nr. 89, p. 6.
14. F.eks. i spørgsmålet om fagbevægelsen (tese 34).
15. F.eks. klasseanalysen og celleprincippet.
16. Skolingsudvalget var udpeget af hovedbestyrelsen og domineret af folk fra tendens 4.
17. Der eksisterer dog åbenbart nogen uenighed om, hvad det helt præcist er, hovedbestyrelsen har godkendt - og derfor om historiens status. Intern Bulletin nr. 8, pp. 7-8.
18. »VS's historie...«, op. cit., p. 1.
19. Intern Bulletin nr. 8, p. 8.
20. Intern Bulletin nr. 7, p. 5.
21. Intern Bulletin nr. 8, p. 8.
22. Intern Debat nr. 11, p. 9 ff. - Intern Bulletin skifter navn til Intern Debat fra og med nr. 9.
23. »VS's historie...«, op. cit., p. 1.
24. Ibid., p. 1.
25. »VS's historie...«, op. cit. pp. 49-57.

26. Se f.eks. »HB-redegørelse til VS's 4. kongres«, der er gennemsyret af en magtesløs og opgivende holdning. VS's arkiv på ABA.
27. »VS's historie...«, op. cit., p. 53.
28. »Forslag til valgprogram for VS.« VS's arkiv på ABA.
29. Ved en urafstemning blandt partiets medlemmer om opstilling til Folketinget i januar 1971, stemte kun 36 imod, mens 688 stemte for. Se VS-Bulletin nr. 60, p. 2.
30. For en kritik heraf, se LF's »Forslag til...«, op. cit. p. 2 f.
31. P. 6, VS's arkiv på ABA.
32. Udtalelsen er gengivet i sin helhed i VS-Bulletin nr. 62, p. 4. Se endvidere LF's arbejdsudvalg, »Om sabotage og partidemokrati«, i VS-Bulletin nr. 70, pp. 2.
33. Der var stor enighed i partiet om, at det pågældende medlem - Villy Frølund Thomsen - havde overskredet et acceptabelt diskussionsniveau, men mange mente, at han ikke skulle ekskluderes, da samme skæbne så burde ramme flere andre. Episoden var kun én blandt mange andre organisatoriske og bureaukratiske slagsmål mellem Østerbro og ledelsen, der kraftigt forpestede klimaet i partiet.
34. Stemmetallene var 53 imod, 34 for, 15 undlader. VS-Bulletin nr. 78, p. 1.
35. Peder Hjorth Jensen i »Meddelelser om Forskning i Arbejderbevægelsens Historie«, nr. 8, juni 1977, p. 61.
36. Skrevet af Bjørn Meidell. Han indvarslede i en artikel »Vokseværk« (15. marts 74, VS-Bulletin nr. 117) kamp mellem »strammerne« og tilhængerne af »det åbne parti«.
37. Kommunistisk Forbund marxister-leninister (KFML) - nu Kommunistisk Arbejderparti (KAP), Socialistisk Ungdoms Forum (SUF) - nu Revolutionære Socialisters Forbund (RSF), Kommunistisk Forbund (KF) og Internationale Socialister (IS) - nu opløst.
38. Om dette emne henvises til en glimrende artikel af Jørgen Bloch-Poulsen og Morten Thing: DKP's historie og den videnskabelige historieforskning, Socialistisk Politik nr. 4, okt. 76. Her findes desuden en DKP-bibliografi.
39. Fra John Logues anmeldelse af Schmiederers danske udgave af »SF og den »trede vej« til socialismen« i Årbog for arbejderbevægelsens historie 4«, 1974, p. 237 f. Logue forsøger her at formulere en kritik af Schmiederers valg af problemstillinger og metode.
40. Efterskriften til den danske udgave er skrevet i juli 1973, mens den oprindelige tyske afhandling afsluttedes i april 68.
41. »SF og den »trede vej«...«, op. cit., p. 143.
42. Ibid., p. 145.
43. Ibid., p. 130.
44. Ibid., p. 150.

VS-bibliografi

Bibliografien omfatter de sammenhængende fremstillinger af baggrunden for VS's dannelse og partiets senere udvikling, som vi indtil nu har kunnet opspore.

Bille, Lars: S-SF. Kilder til belysning af forholdet mellem Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti 1959-1973. 1974.

Boertmann, Asger m.fl. (red.): VS' historie 1967-75. En skitse. 1975.

Friis Pedersen, Ejner: Socialistisk Ungdoms Forum 1961-1971, med særligt henblik på organisationens indre politiske udvikling 1967-71. Speciale 1975. (ABA).

Frølich, Niels og Jespersen, Karen: VS før den 9. kongres. Politisk Revy nr. 304, 4. feb. 1977.

Glans, Ingemar: SF i Danmark. Kontrast nr. 1, 1968.

Helms, Dinna: Den indre debat i Socialistisk Folkeparti mellem folketingsvalget i november 1966 og partiets sprængning i december 1967. Speciale. 1975. (ABA).

Mader, Erik: Samarbejdet mellem Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti 1966-67 og årsagerne til dettes sammenbrud. Speciale Odense Universitet. Forventes færdig ved årsskiftet 1977/78.

Mortensen, Harry (red.): »Arbejderflertallet«. 1969.

Nielsen, Vagn Oluf: Danmarks første arbejderflertal. Kilder til belysning af det parlamentariske samarbejde mellem Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti 1966-1967. 1974.

Petersen, Gert: Et rids af SFs historie 1958-1974. 1975.

Riisgård, Fjvind: Aksel Larsens spil. Konflikten i SF. 1967.

Schmiederer, Ursula: SF og den »trede vej« til socialismen. 1974.

Skolingsudvalget i VS: Introduktionsskolingsmateriale for VS. Partirolledebatten 1968-74. 1975.

Skolingsudvalget i VS: Introduktionsskolingsmateriale for VS. (VS' historie. Hvad står VS for? Partiets opbygning.) Hæfte 1-2. 1975.

Venstresocialisternes forretningsudvalg: VS i dag. 1976.

Venstresocialisternes forretningsudvalg: VS i dag. 1977.

Adresser

Venstresocialisterne (VS), Sct. Pedersstræde 28 B³, 1453 Kbh. K. Tlf. (01) 15 09 13.

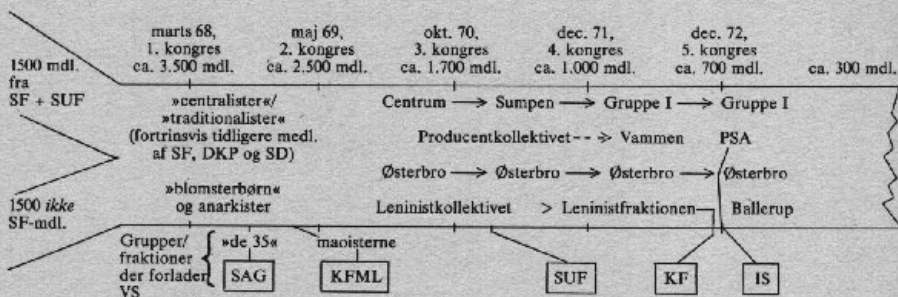
Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv (ABA), Rejsbygade 1, Folkets Hus, 1759 Kbh. V. Tlf. (01) 24 15 22.

Selskabet til forskningen i arbejderbevægelsens historie (SFAH), Rejsbygade 1, Folkets Hus, 1759 Kbh. V.

Per Askholm Madsen, Stationsgade 18, 8240 Risskov. Tlf. (06) 17 33 01.

Jens Otto Madsen, Johs. Ewaldsvej 90, 8230 Åbyhøj. Tlf. (06) 25 19 85.

Skitse over fraktioner i VS til og med 5. kongres december 1972

Forkortelser:

PSA = Proletarisk Socialistisk Arbejdsgruppe

IS = Internationale Socialister

KF = Kommunistisk Forbund

KFML = Kommunistisk Forbund marxister - leninister

SAG = Socialistisk Arbejdsgruppe

SUF = Socialistisk Ungdoms Forum